

इयत्ता : सहावी

विषय : भूगोल

(शालेय वर्ष २०२०-२१ साठी फक्त)

अ. क्र.	प्रकरण नाव/ घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/ सुचना
१	१. पृथ्वी आणि वृत्ते	२	२	करून पहा..... तयार करा. (आकृती १.४ सह)	अंतर्गत मूल्यमापनासाठी विचारात घेणे
		३	१	सांगा पाहू..... असे असण्याचे कारण काय?	"
		६	२	जरा विचार करा असाच विचार करता येईल काय?	"
		७	१	माहीत आहे का तुम्हांला? उत्तर/दक्षिण ध्रुव - ० किमी	"
			२	माहीत आहे का तुम्हांला? करणे शक्य होणार नाही.	"
२	२. चला वृत्ते वापरुयात!	१३	--	माहीत आहे का तुम्हांला? उपयोग लक्षात घ्या.	"
		१४	१	जरा डोके चालवा ! दिशेने न्यावे लागेल?	"
३	३. पृथ्वीगोल, नकाशातुलना व क्षेत्रभेट ४. हवा व हवामान ५. तापमान	२४	२	पहा बरे जमते का? सूर्यकिरण कसे पडत असतील?	"

		२५	१	हे नेहमी लक्षात ठेवा. पर्वतीय भागात कमी झालेले आढळते.	”
		२६	१	माहीत आहे का तुम्हांला ? हरितगृह असे म्हणतात.	”
		२९	२	जरा डोके चालवा ! वेरूळ, आग्रा.	”
४	६. महासागरांचे महत्त्व	३२	१	करून पहा. चव घेऊन पहा	”
		३५	२	माहीत आहे का तुम्हांला ? आकर्षित करत आला आहे.	”
		३६	१	माहीत आहे का तुम्हांला ? शहरांची फुफ्फुसे म्हणून ओळखतात.	”
		३८	१	तुम्ही काय कराल ? सागरी प्रदूषण दूर करा.” – सांगा तुम्ही काय कराल ?	”
		३८	२	तुम्ही काय कराल ? तुम्ही काय कराल ?	”
५	७. खडक व खडकांचे प्रकार	४१	१	माहीत आहे का तुम्हांला ? तो पाण्यावर तरंगतो.	”
		४४	१	जरा डोके चालवा ! कवीच्या मनात काय असेल ?	”
		४४	१	तुम्ही काय कराल ? त्याला मदत म्हणून तुम्ही काय कराल ?	”
६	८. नैसर्गिक संसाधने	४८	--	जरा विचार करा पाणी वाया जात असते ते शोधा.	”
		५०	१	तुम्ही काय कराल ? तुम्हांला काही करता येईल का ?	”
७.	९. ऊर्जा साधने	५७	१	माहीत आहे का तुम्हांला ? (हजार किलो = एक टन)	”

		५८	१	माहीत आहे का तुम्हांला? हे काही मोठे सौरऊर्जा प्रकल्प आहेत.	”
		५८	१	माहीत आहे का तुम्हांला? सुमारे ४०००° असते.	”
८.	१०. मानवाचे व्यवसाय	६२	१	जरा विचार करा दुरुस्ती कोण करते?	”
		६२	२	पहा बरे जमते का? त्सुनामी आली.	”

J. M. W.

विशेषाधिकारी, भूगोल

महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व
अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ, 'बालभारती'
सेनापती बापट मार्ग, पुणे - ४११००४

इयत्ता : सातवी

विषय : भूगोल

(शालेय वर्ष 2020-21 साठी फक्त)

अ.क्र	प्रकरण नाव/ घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययनासाठी आशयाबद्दल तपशील/ अभिप्राय/ सुचना
	१. ऋतुनिर्मिती (भाग-१)	---	---	---	---
१	२. सूर्य, चंद्र व पृथ्वी	७	१	हे नेहमी लक्षात ठेवा इजा होऊ शकते.	अंतर्गत मूल्यमापनासाठी विचारात घेणे.
२	,,	७	२	माहीत आहे का तुम्हाला?..... सूर्यग्रहणच असते.	,,
३	३. भरती-ओहोटी	११	१	जरा विचार करा विरोधात कार्य करतात.	,,
४	,,	१४	१	हे नेहमी लक्षात ठेवा जीवित हानी टाळता येते.	,,
५	,,	१४	२	माहीत आहे का तुम्हाला?.....भरती-ओहोटीच्या वेळा सांगा.	,,
६	४. हवेचा दाब	१७	१	जरा विचार करा परिणाम होईल? का?	,,
७	,,	१९	-	माहीत आहे का तुम्हाला?..... मिलिबार एवढा असतो.	,,
८	,,	२०	१	हे नेहमी लक्षात ठेवा उपकरणाद्वारे मोजली जाते.	,,
९	,,	२०	१	पहा बरे जमते का? यांतील सहसंबंध शोधा.	,,
१०	५. वारे	२४	१-२	माहीत आहे का तुम्हाला?..... अश्व अक्षांश असे म्हणतात.	,,
११	,,	२८	२	माहीत आहे का तुम्हाला?..... नाव देण्याची पद्धत आहे.	,,
१२	६. नैसर्गिक प्रदेश	३६	१	जरा विचार करापश्चिम भागांत आढळतात.	,,
१३	,,	३६	२	हे नेहमी लक्षात ठेवा कल्पना प्रत्यक्षात येऊ शकेल.	,,
१४	,,	३६	२	माहीत आहे का तुम्हाला?..... गावेही गाडली जातात.	,,
१५	,,	३८	१-२	प्रकल्प संबंधित नकाशा :	,,
१६	७. मृदा	४०	१	हे नेहमी लक्षात ठेवा वापर करतो, हे लक्षात घ्या.	,,

१७	„	४३	१-२	माहीत आहे का तुम्हाला?..... नागपूरची संत्री इत्यादी.	„
१८	८. ऋतुनिर्मिती (भाग-२)	४८	१	जरा डोके चालवा कोणत्या ध्रुवावर होईल?	„
१९	„	४९	२	जरा डोके चालवा स्थानांसह सांगा.	„
२०	„	५०	१	जरा विचार करा त्यावर दोन परिच्छेद लिहा.	„
२१	„	५०	२	जरा डोके चालवा कोणते कारण असावे?	„
२२	९. कृषी	५४-५५	२-१	माहीत आहे का तुम्हाला?..... वापर मोठ्या प्रमाणात होतो.	„
२३	„	५७	१	जरा डोके चालवा गरज का असते.	„
२४	„	६०	१	पहा बरे जमते का? उपाय करता येतील?	„
२५	„	६०	२	जरा डोके चालवा प्रकारे मिळवले जाते?	„
२६	१०. मानवी वस्ती	६५	१	जरा विचार करा व त्यांची यादी तयार करा.	„
२७	„	६६	२	पहा बरे जमते का? वस्ती प्रकारात येते ते सांगा.	„
	११. समोच्च रेषा नकाशा आणि भूरूपे	---	---	---	---

J. D. D. D.

विशेषाधिकारी, भूगोल
महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक मंडळ, पुणे

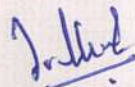
इयत्ता : आठवी

विषय : भूगोल

(शालेय वर्ष 2020-21 साठी फक्त)

अ. क्र.	प्रकरण नाव/ घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययनासाठी आशयाबद्दल तपशील/ अभिप्राय/ सुचना
१	१. स्थानिक वेळ व प्रमाण वेळ	२	२	जरा विचार करा. जास्तीत जास्त उंचावर असेल?	अंतर्गत मूल्यमापनासाठी विचारात घेणे.
२	„	२	२	हे नेहमी लक्षात ठेवा? वेळेत ४ मिनिटांचा फरक पडतो.	„
३	„	३	२	जरा विचार करा. रेखावृत्ते सूर्यासमोरून जातात?	„
४	„	३	२	माहित आहे का तुम्हांला? म्हणजेच post meridiem होय	„
५	„	५	१	जरा डोके चालवा. मध्यान्ह, मध्यरात्र	„
६	„	७	१	पहा बरे जमते का? नवीन दिवसाची सुरुवात होईल?	„
७	„	७	२	माहित आहे का तुम्हांला? (जंतर-मंतर) महत्वाची ठरली आहे.	„
८	„	७	२	जरा विचार करा. एकच का असू शकते?	„
९	२. पृथ्वीचे अंतरंग	१४	१	जरा विचार करा. १० ते १२ वाक्ये लिहा.	„
१०	„	१४	२	जरा डोके चालवा शोध घेण्याचा प्रयत्न करा.	„
११	„	१४	२	शोधा पाहू! कशासाठी साजरा करतात.	„
१२	३. आर्द्रता व ढग	१७	१	जरा डोके चालवात्याचे कारण काय असेल?	„
१३	„	१८	१	हे नेहमी लक्षात ठेवाहवा बाष्पसंपृक्त असते.	„
१४	„	१८	२	पहा बरे जमते का? क्षमतेतील फरक नोंदवा.	„
१५	„	१८	२	जरा डोके चालवा आर्द्रतेशी संबंध कशा प्रकारे असतो?	„
१६	„	१९	१	जरा विचार करा. झाले तर काय होईल?	„
१७	„	२२	१	पहा बरे जमते का?आहे, ते सकारण सांगा.	„
१८	„	२२	१	जरा डोके चालवा खाली दिलेल्या चौकटीत लिहा.	„
१९	४. सागरतळरचना	२४	२	जरा विचार करा.कशाच्या आधारे करता येईल?	„
२०	„	२७	१	पहा बरे जमते का? उपयुक्त क्षेत्र कोठे असेल व का?	„
२१	„	२७	२	हे नेहमी लक्षात ठेवा हे आपण नेहमीच लक्षात ठेवले पाहिजे.	„
२२	„	२७	१	जरा डोके चालवा अभिनय तुम्ही कसे राबवाल?	„

२३	„	२७, २८	१ १-२	माहित आहे का तुम्हांला ?२०० दशलक्ष वर्षांपेक्षा जुने नाहीत..... संकल्पनेच्या अभ्यासात झाला.	„
२४	५. सागरी प्रवाह	३१	२	माहित आहे का तुम्हांला ?हिवाळ्यात ते विरुद्ध दिशेने वाहतात.	„
२५	„	३३	२	माहित आहे का तुम्हांला ? व ३२०० किमी लांब आहे.	„
२६	६. भूमी उपयोजन	३६	२	पहा बरे जमते का ? योग्य प्रकारे सूची द्या.	„
२७	„	३६	२	जरा विचार करा. भूमी उपयोजनच आहे का ?	„
२८	„	४०	२	पहा बरे जमते का ? शेतजमीन किती टक्के आहे ?	„
२९	७. लोकसंख्या	४४	१	जरा विचार करा घटकाचा हा परिणाम असावा.	„
३०	„	४५	२	पहा बरे जमते का ? उपाय योजना करता येतील ?	„
३१	„	४७	२	जरा डोके चालवा स्थलांतर करून भारतात आले ते सांगा.	„
३२	„	५०	१	HDI, UNDP Development Programme	„
३३	„	५०	१	जरा डोके चालवा सामाजिक परिस्थिती.	„
३४	„	५०	२	पहा बरे जमते का ? असे का झाले असावे ते शोधा.	„
३५	„	५१	१	जरा डोके चालवा पाणी लागत असेल.	„
३६	„	५१	२	पहा बरे जमते का ? सरकारी धोरण	„
३७	८. उद्योग	५७	२	पहा बरे जमते का ? उदा. Eletricals Limited	„
३८	„	५८	२	जलसाक्षरता - काळाची गरज..... करणे ही काळाची गरज आहे.	„
३९	„	५८	२	पहा बरे जमते का ? कशामुळे प्राप्त झाला असावा ?	„
४०	९. नकाशावाचन	६५	१	जरा विचार करा. एक परिच्छेद लिहा.	„
४१	„	६५	१	हे नेहमी लक्षात ठेवा देश, खंड, जग इत्यादी	„
४२	„	६५	१	पहा बरे जमते का ? १:१,००० १:५०,०००	„
	१०. क्षेत्रभेट	---	---	---	---

 विशेषाधिकारी, भूगोल
 महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक मंडळ, पुणे